

Národní referenční centrum pro pitnou vodu

Držitelem statutu Národního referenčního centra pro pitnou vodu (dále jen NRC) je od roku 1973 Odborná skupina hygieny vody (součást Centra hygieny životního prostředí) Státního zdravotního ústavu v Praze. Toto referenční pracoviště pro pitnou vodu bylo (původně pod názvem „**Referenční laboratoř pro chemické a mikrobiologické vyšetřování pitných a povrchových vod**“) zřízeno výnosem Ministerstva zdravotnictví ČSR ze dne 23.10.1973 čj. HEM-302-30.8.1973.

Personální vybavení NRC (jen VŠ) v roce 2009: 2 x MUDr., 4 x RNDr. nebo Mgr., 5 x Ing., 4 x vědecký titul (CSc., Ph.D.).

NRC zajišťuje následující činnosti:

- Soustavně sleduje a vyhodnocuje nové poznatky z oboru hygieny vody (**vody pitné, balené, užitkové (teplé) a rekreační**); formuluje a odborně zdůvodňuje nové požadavky na zdravotní nezávadnost těchto vod, včetně legislativních návrhů.
- Zkoumá a hodnotí zdravotní riziko plynoucí z expozice mikrobiologickým agens a chemickým látkám ve vodě, se zaměřením zvláště na nové kontaminanty, ale i významné biogenní prvky.
- Poskytuje konzultační služby (včetně odborných písemných stanovisek) v oboru hygieny vody pro ministerstvo zdravotnictví, hygienickou službu a další potřebné subjekty státní správy i pro soukromé subjekty. Poskytuje informační služby veřejnosti. Na základě pověření soudy zpracovává znalecké posudky v oboru hygieny vody.
- V rámci „Systému monitorování zdravotního stavu obyvatelstva ve vztahu k životnímu prostředí“ shromažďuje data o kvalitě pitné vody v ČR a pravidelně vyhodnocuje její jakost a související indikátory poškození zdraví. Vedle toho se NRC podílí na organizaci Celostátního monitoringu jakosti vod (včetně vývoje informačního systému IS PiVo) a je ministerstvem zdravotnictví pověřeno k zpracování dat a požadovaných výstupů pro Evropskou komisi (každý rok zpráva o kvalitě vody ke koupání ve volné přírodě a každé tři roky zpráva o kvalitě pitné vody).
- Z pověření MZ zastupuje ČR v různých expertních orgánech Evropské komise (EK) a podílí se na jejich práci: a) Expertní skupina pro stavební výrobky pro styk s pitnou vodou; b) Komise pro jakost vody určenou pro lidskou spotřebu; c) Komise pro koupací vody; d) Expertní skupina pro mikrobiologii vody.
- Z pověření MZ koordinuje činnost mezirezortního národního pracovního týmu pro tvorbu národních cílů k mezinárodnímu Protokolu o vodě a zdraví, zastupuje ČR na jednáních k Protokolu v zahraničí.
- Podílí se na transpozici a implementaci nových předpisů EU v ČR (v současné době např. směrnice pro koupací vody č. 2006/7/ES).
- Podílí se na tvorbě, zavádění a aplikaci nových analytických postupů a odběrových metod pro chemickou, mikrobiologickou a biologickou analýzu vody. Pracovníci NRC se jako členové účastní práce technické normalizační komise č. 104 „Jakost vod“ pro tvorbu a vydání nových českých norem (ČSN, TNV) na základě pověření Českým normalizačním institutem.
- Organizuje mezilaboratorní porovnávací zkoušky (ročně cca 10 různých zkoušek, z nichž některé nabízí jako jediné pracoviště v ČR) a pomáhá při zavádění systémů řízení jakosti hydrologických laboratoří a při autorizaci laboratoří (v setech A1 až A4 a D1) ve spolupráci s autorizačním střediskem SZÚ.
- Testuje a posuzuje zdravotní nezávadnost nových technologií, materiálů a chemikálií určených pro úpravu, uchování a dopravu pitné vody. Formuluje zdravotní požadavky na kvalitu těchto materiálů a připravuje metodiky pro jejich testování a posuzování, včetně legislativních návrhů.
- Metodicky vede pracovníky hygienické služby v oboru hygieny vody prostřednictvím vlastních metodických doporučení nebo přípravou návrhů metodických návodů Hlavního hygienika ČR.
- Podílí se na postgraduální výchově pracovníků hygienické služby i vodohospodářských organizací jak prostřednictvím vlastních akcí (semináře, konzultační dny, stáže), tak i akcí organizovaných jinými organizacemi (NCONZO Brno, SOVAK, KHS ad.).

V praxi je dominantní činností NRC poskytování odborných stanovisek, vyjádření a konzultací k problematice hygieny a analytiky pitné a teplé vody a vody pro rekreaci, popř. balených vod. Počet písemných stanovisek v roce 2009 převyšoval 250. Počet osobních a telefonických konzultací a informací – pro nejrůznější organizace i jednotlivce – jde do tisíců, z toho pro hygienickou službu řádově sta. Významný objem zabírá v posledních letech činnost legislativní (novely vyhlášek pro pitnou vodu, koupaliště, výrobky pro styk s pitnou vodou a balené vody) a činnosti, kde jsou pracovníci NRC pověřeni MZČR zastupovat resort MZ v meziresortních komisích pro implementaci evropských směrnic nebo jiných mezinárodních dokumentů (např. Protokolu o vodě a zdraví, Zdraví 21 apod.) nebo v pracovních orgánech Evropské komise. NRC zpracovalo každoroční národní zprávu o kvalitě vody ke koupání pro Evropskou komisi.

Druhou dominantní oblastí je expertizní posuzování zdravotní nezávadnosti výrobků a chemických látek, určených pro styk s pitnou vodou, a pořádání mezilaboratorních porovnávacích zkoušek pro laboratoře analytiky vody a spolupráce s autorizačním střediskem SZÚ.

S referenční činností úzce souvisí vědecká činnost pracoviště, i když se jí – vzhledem k vyčerpání referenčními činnostmi – mohou pracovníci věnovat jen omezeně, resp. méně než by si přáli. Nicméně v roce 2009 bylo řešeno pět grantových úkolů. Pokračovalo řešení dvou výzkumných projektů zahájených v roce 2006: mezinárodního projektu TECHNEAU (Technology enabled universal access to safe water) v rámci 6.rámcového programu (2006 – 2010) a národního grantu MŠMT v rámci Národního programu výzkumu II s názvem „Identifikace, kvantifikace a řízení rizik veřejných systémů zásobování pitnou vodou“ (2006 – 2010). Oba projekty jsou zaměřené na nový způsob péče o zásobování vodou, tzv. plány pro zabezpečení jakosti vody. Vedle toho se pracovníci NRC podíleli na grantovém projektu „Kovy a související látky v pitné vodě“ (program COST č. j. 1715/2007-32), jehož nositelem je ZÚ Ostrava. Od roku 2008 jsou pracovníci NRC zapojeni do projektu VaV MŽP „Zjištění parametrů ovlivňujících profily vod ke koupání z hlediska životního prostředí“ (SP/2e7/58/8). V roce 2009 začalo řešení projektu „Výskyt a zdravotní rizika zbytků humánních léčiv v pitných vodách“ (GAČR 203/09/1583).

Součástí NRC pro pitnou vodu jsou také laboratoře (laboratoř chemie vody, laboratoř hydrobiologie a mikrobiologie vody a zčásti také laboratoř pro sledování toxických prvků), které jsou akreditovány v rámci laboratorních činností Centra laboratorních činností. V roce 2009 vyšetřily 37 výrobků (což obnášelo více než 1100 různých analýz), 15 dezinfekčních přípravků (téměř 300 různých analýz) a téměř 400 vzorků vody odebraných z vodovodů a studní.

NRC umísťuje všechny své dokumenty, oznámení a odkazy na související důležité dokumenty a instituce na své internetové stránky na adrese: <http://www.szu.cz/voda/>.

Tabulka 1: Přehled písemných vyjádření a posudků zpracovaných NRC pro pitnou vodu v roce 2009.

Druh činnosti	Písemné vyjádření a posudky pro				Z toho za úhradu
	MZ ČR	Hygienickou službu	Ostatní zdrav.zařízení	Jiné organizace	
Expertizní zprávy	1			46	46
Vyjádření a recenze	35	30		198	10
Metodické pokyny a legislativa		3		10	
Standardní metodiky					

Tabulka 2: Přehled školicích akcí organizovaných NRC pro pitnou vodu v roce 2009.

	Akce				Celkem
	Konzultační dny	Semináře	Stáže	Pre- a postgrad.kurzy a přednášky	
Počet akcí	1	3	3	98	105
Počet účastníků	200	98	9	2296	2603
Celkový počet dnů	1	8	4	84	97

Tabulka 3: Kontaktní údaje NRC pro pitnou vodu

Název:	Národní referenční centrum pro pitnou vodu
Jméno a titul vedoucího:	Petr Pumann, Mgr. (dočasně pověřen vedením)
Adresa:	SZÚ, Šrobárova 48, Praha 10, 10042
Telefon:	267 082 220
Fax:	267 082 271
E-mail:	voda@szu.cz
Internetová adresa	http://www.szu.cz/voda/

Zpracovali: MUDr. F.Kožíšek, CSc., Mgr. Petr Pumann (leden 2010)